

ПЕРЕСУВНИЙ ІГРОВИЙ ХАБ

Висловлення вдячності

Цей набір інструментів було розроблено Джулією Кортелезі, **Катаріною Алвес** та Луїзою Теш з організації International Child Development Initiatives (ICDI) з Нідерландів, з істотною допомогою з боку Мірослава Склєнки з організації Škola dokorán– Широко відкрита школа (WOS) в Словаччині та Еви Деак з організації Partners Угорщина.

Рекомендоване посилання: ICDI (2023) Mobile Play Hubs: Operating Guidelines and Activity Cards. Leiden: ICDI.

© ICDI, Січень 2023 р.

Цей проект отримує підтримку з боку **UNICEF**, Європейської програми інтеграції та міграції (**EPIM**), спільної ініціативи **Network of European Foundations (Мережі Європейських фундацій) (NEF)**. Організатор(и) несуть повну відповідальність за цей проект, зміст якого не обов'язково віддзеркалює позицію EPIM, NEF або фундацій-партнерів EPIM.

1. Вступ	3
1.1. Цілі посібника	4
1.2. Для кого призначений цей посібник?	4
2. Пересувні ігрові хаби	5
2.1. Що таке пересувні ігрові хаби?	6
2.2. Хто приймає участь в (пересувному) ігровому хабі?	8
2.3. Як виглядає пересувний ігровий хаб?	9
2.4. Що знаходиться всередині пересувного ігрового хаба?	12
2.5. Які заняття можна проводити в пересувному ігровому хабі?	13
2.6. Пересувні ігрові хаби: не лише на відкритому повітрі	14
2.7. Зв'язки з іншими місцевими службами	16
2.8. Приклад іграшок, що підходять кожній віковій групі	18
3. Гра на відкритому повітрі	28
3.1. Визначення того, що таке гра	30
3.2. Чому гра на відкритому повітрі є важливою?	35
3.3. Позитивний вплив ігор на відкритому повітрі на здоров'я	36
3.4. Гра на відкритому повітрі для дітей з інвалідністю	41
3.5. Яку роль відіграє персонал Ігрового хаба?	44
3.6. Принципи гри на відкритому повітрі в природних умовах	46

1. ВСТУП

ВСТУП

1.1. Цілі посібника

Цей посібник було розроблено для проекту: **"Пересувні ігрові хаби для українських дітей біженців в Угорщині та Словаччині"**, який фінансується **Європейською програмою інтеграції та міграції (EPIM)**, спільною ініціативою **Мережі Європейських фундацій (NEF)**.

Згідно з проектом планується створити два пересувних ігрових хаби - один в Угорщині, силами організації Partners Hungary, а другий - в Словаччині, силами організації Skola Dokoran. Ці ігрові хаби пропонують звичні види діяльності, та є гостинним і веселим простором для дітей та сімей біженців.

Метою цього посібника є наступне:

- ✳ Закласти **теоретичну основу і надавати практичні рекомендації щодо** створення пересувних ігрових хабів
- ✳ Покращити **знання про різні форми гри на відкритому повітрі та донести їх** до дітей та сімей

1.2. Для кого призначений цей посібник?

Цей посібник призначений для координаторів та груп дій на місцях (ГДМ) пересувних ігрових хабів. Однак зміст цього посібника також буде корисним і для звичайних ігрових хабів, а також інших неформальних дитячих закладів, які хочуть зробити гру на відкритому повітрі більш доступною для дітей різного віку.

2. ПЕРЕСУВНІ ІГРОВІ ХАБИ

2.1. Що таке пересувні ігрові хаби?

Пересувні ігрові хаби - це альтернатива звичайним ігровим хабам, які розміщуються в фізичному просторі дитячого садка (школи), культурно-спортивного центру, бібліотеки або табору для біженців з метою створення пересувних інклюзивних, неформальних освітніх майданчиків для дітей та сімей. Так само як і звичайні ігрові хаби, пересувні ігрові хаби мають на меті включати й залучати дітей молодшого віку (0-10 років) з уразливих груп меншин, а також таких, що ростуть в складних умовах.

За допомогою таких пересувних ігрових хабів ми можемо охоплювати маленькі та середні віддалені сільські громади, а також такі, що не отримують достатньо послуг, надаючи простір, в якому стосунки між маленькими дітьми та сім'ями з різних верств суспільства будуються шляхом:

-
- **спільної гри,**
 - **можливості взяти іграшки на певний час,**
 - **організації семінарів для дітей та опікунів, а також лише для опікунів**
 - **встановлення зв'язків між службами та обміну інформацією щодо виховання дітей, охорони здоров'я, навчання й розвитку дітей молодшого віку.**

Пересувні ігрові хаби пропонують більш гнучке рішення для дітей у віддалених районах, які часто залишаються виключеними з системи отримання формальних освітніх послуг, надаючи їм доступ до можливостей отримання освіти неформальним шляхом. Вони також призначені для дітей, що є замалими для того, аби починати відвідувати формальні освітні заклади, і для яких перехід до системи освіти може виявитися складним.

Пересувні ігрові хаби також є оптимальним рішенням для того, аби надати радість гри, навчання та поєднання дітям-біженцям, які стали переміщеними особами в своїй власній країні та в інших країнах, і які часто виявляються розкиданими по маленьких та великих спільнотах. В фокусі гуманітарної допомоги біженцям часто знаходяться насамперед питання охорони здоров'я, харчування, житла, юридичної допомоги та першої психо-соціальної допомоги.

— ”
Доступ до ігрових занять, які можуть підтримати психо-соціальне благополуччя, інклюзію та відчуття приналежності, існує не в кожному таборі для біженців ” —

Крім того, беручи до уваги тимчасову природу таборів для біженців, в них не завжди є можливість та кошти для того, аби створювати належне ігрове та навчальне середовище для дітей. Це особливо стосується маленьких громад, що приймають обмежену кількість біженців.

Саме в таких умовах пересувні ігрові хаби можуть відігравати важливу роль завдяки наданню дітям-біженцям можливості грати та навчатися, обслуговуючи декілька таборів для біженців або громад силами тих самих працівників і того ж самого обладнання.

Сім'ї:

В пересувному ігровому хабі беруть участь батьки, опікуни та інші члени сімей, оскільки вони приходять разом з дитиною. Діяльність можна побудувати таким чином, аби вона сприяла навчанню представників різних поколінь та покращувала зв'язок між дорослими та дітьми. Крім того, пересувні ігрові хаби не лише забезпечують якісний час, який дитина проводить разом з дорослою людиною, але й надають можливість встановлювати зв'язок з іншими сім'ями. Батьки можуть ділитися своїм досвідом батьківства зі своєї власної унікальної культурної та освітньої точки зору. Вони також мають можливість спілкуватись з іншими батьками та отримати їхні поради щодо батьківства в більш неформальній обстановці

2.2. Хто приймає участь в (пересувному) ігровому хабі?

Діти(0-10 років):

Пересувний ігровий хаб призначений для залучення маленьких дітей різного походження, особливо найбільш уразливих, в маленьких та середніх громадах, в яких часто немає таких послуг. Пересувні ігрові хаби також є варіантом для дітей, які ще не залучені до системи формальної освіти, оскільки вони створюють більш гнучке місце та можливості для гри з іншими дітьми в безпечному середовищі за підтримки штатних працівників.

Команди дій на місцях (КДМ):

Це групи, що складаються з представників системи освіти, соціальних служб та служб охорони здоров'я, а також органів місцевої влади. В якості команди вони здійснюють в ігровому хабі діяльність, спрямовану на сприяння розвитку когнітивних та соціальних навичок, стимулюючи забезпечення інклюзії та соціальної інтеграції сімей, що мають різне етнічне походження. В кожній команді є координатор, якого наймає проект та/або муніципалітет для роботи неповний робочий день. Зазвичай, координатор команди дій на місцях також керує роботою ігрового хаба та координує його діяльність. Він/вона організує діяльність в співпраці з волонтерами та службами. Координатори часто отримують допомогу з боку асистента ігрового хаба. Деякими видами діяльності керує безпосередньо координатор та/або асистент, діякі пропонують волонтери або фахівці.

2.3. Як виглядає пересувний ігровий хаб?

Всі пересувні ігрові хаби різні. На відміну від звичного ігрового хаба, пересувні ігрові хаби - це обладнані мікроавтобуси чи мобільні причепа, які можна причепити до будь якого автомобіля. В залежності від контексту, це можуть бути вантажні мопеди або інші нешкідливі для довкілля засоби транспорту.

Зі **звичайними ігровими хабами** їх поєднує наступне:

- Вони - це **безпечні місця, дружні по відношенню до сімей та дітей**, в яких дорослі та діти відчувають, що їм раді, і в яких вони можуть вільно пересуватися та досліджувати.
- Вони є **доступними** для всіх, включаючи дітей та дорослих з особливими потребами та/або інвалідністю.
- **Від батьків (або інших опікунів) вимагається знаходитись** разом з дітьми під час їхнього перебування в ігровому хабі – цим вони відрізняються від звичайних дошкільних дитячих закладів, в яких батьки залишають дітей під наглядом працівника такого закладу

килимки та мати для створення
безпечного та м'якого місця
для ігор маленьких дітей

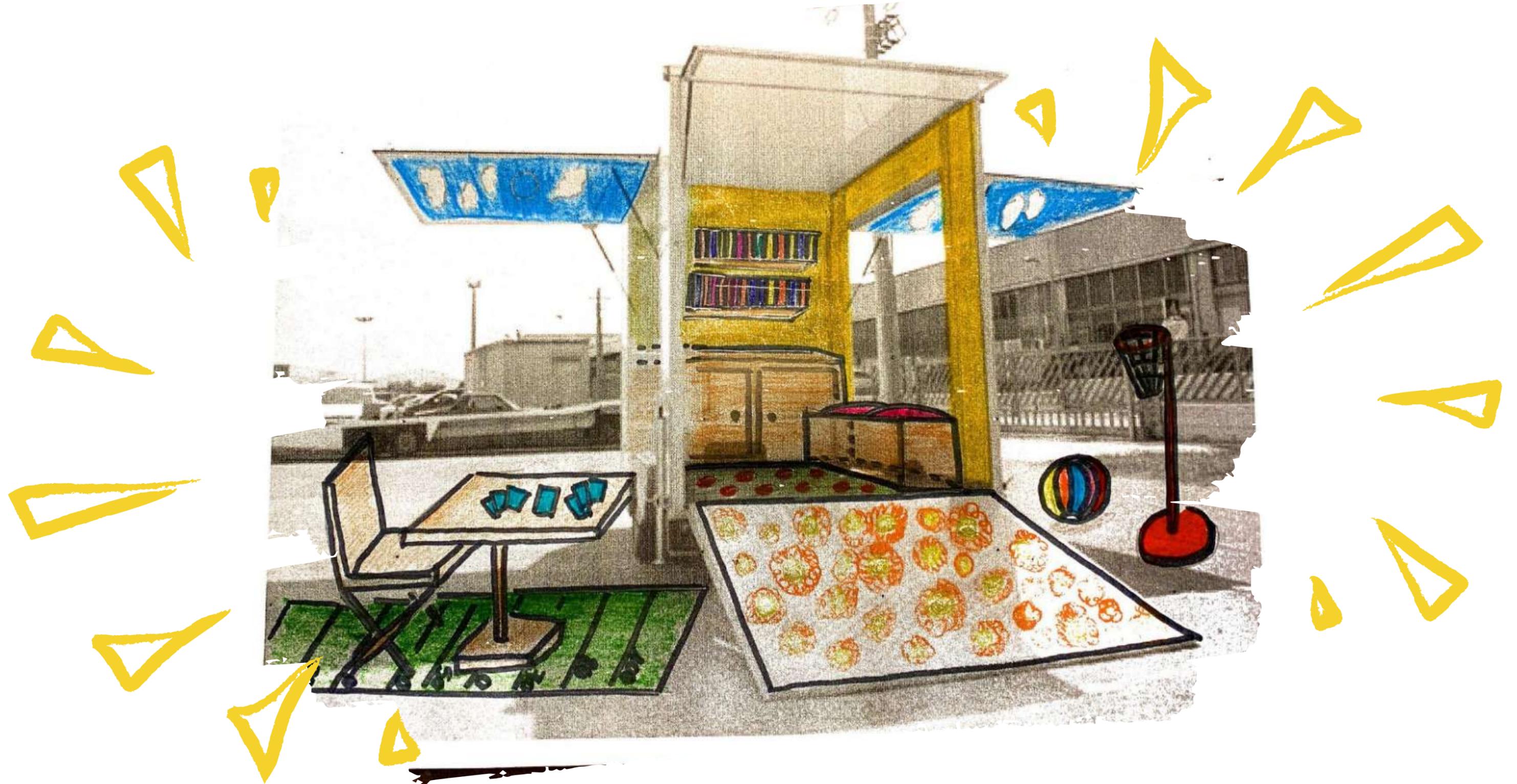

модульні й легкі меблі для
створення ігрової зони в парках,
на майданчиках та в
громадських будівлях

коробки й шафи для іграшок,
матеріалів та книжок

В ідеалі, пересувний ігровий хаб повинен бути схожим на **сюрприз-бокс**, який відкривається назовні, створюючи навколо хаба ігровий та навчальний простір, а також надаючи дітям можливість увійти всередину хаба для того, щоб пограти, знайти іграшки та книжки, які їм сподобаються

2.4. Що знаходиться всередині пересувного ігрового хаба?

В пересувних ігрових хабах знаходяться **іграшки, що відповідають віковій дитині**, а також матеріали для організації інклюзивних ігрових занять з дітьми будь-якого соціального походження та здібностей в віці від 0 до 10 років. В них є набір матеріалів, спеціально призначених для організації ігор та занять на відкритому повітрі.

Іграшки для гри з водою

Фарби та крейда

Різнобарвні ковдри, обручі, м'ячі

Різні матеріали для рукоділля, такі як ножиці, клей, папір

Ляльки-маріонетки та сцена для лялькових вистав

Освітні матеріали, книжки

2.5. Які заняття можна проводити в пересувному ігровому хабі?

Приклади занять:

- Заняття "залишись-та-пограй"
- Групові ігри та змагання
- Сесії, під час яких батьки можуть читати своїм дітям
- Заняття для представників різних поколінь
- Заняття з рукоділля та виготовлення іграшок
- Прогулянки на природі
- Батьківські клуби
- Семінари або інформаційні сесії для батьків в співпраці з іншими службами в громаді

Шукаєте додаткові ресурси?

Для того, щоб надихнутися на проведення діяльності на протязі всього року, ознайомтесь з **Картками занять** з цього набору інструментів.

Ви можете також ознайомитись з іншими ресурсами, що розроблені для звичайних ігрових хабів, а також для інших неформальних закладів розвитку дітей молодшого віку:

- [Kaiane Toolkit Activities Card](#) (Картки занять з набору інструментів Кегейна)
- [Play for Inclusion Handbook](#) (Посібник "Гра для інклюзії")
- [Let's Play" Activity Cards: Play-Based Activities for healing and learning - ISSA](#) ("Давайте грати" - Картки занять на основі гри для оздоровлення та навчання- ISSA)
- [Безкоштовні оздоровчі історії для українських дітей](#)

2.6. Пересувні ігрові хаби: не тільки на відкритому повітрі

Пересувним мобільним хабам, що є **поєднаними** з якимось звичайним ігровим хабом в тому ж регіоні, немає потреби обов'язково мати повний набір іграшок та ігор. Вони можуть, і їм насправді необхідно це робити, **запозичувати ці матеріали у звичайних ігрових хабів** та їхніх ігротек. Їм також необхідно регулярно змінювати свій 'каталог', для того щоб пропонувати дітям та сім'ям різноманітні нові види занять.

Якщо пересувний ігровий хаб не є пов'язаним зі звичайним ігровим хабом, йому необхідно мати виключний набір матеріалів. Можна також розглянути прийняття пожертвувань від представників громадськості та місцевих компаній. Можна провести громадську компанію або поєднати її із заходом з залучення коштів.

Після отримання пожертвувань, обов'язково перегляньте зібрані іграшки та оберіть серед них безпечні/чисті, такі, що відповідають вікові дітей, для включення в свою колекцію.

Перелік іграшок, що відповідають вікові дітей, наведений в **Додатку 1**.

Пересувний ігровий хаб

ЗВ'ЯЗОК

Звичайний ігровий хаб

Пересувний ігровий хаб, як говорить саме слово “хаб”, сприяє поєднанню різноманітних послуг. На відміну від звичайних ігрових хабів, пересувні ігрові хаби мають можливість пересуватися з місця на місце і охоплювати різні громади, проводячи спонтанні семінари та заняття на основі гри для дітей та сімей у віддалених, сільських районах, а також там, де послуг надається недостатньо. Однак, **не слід вбачати в пересувних ігрових хабах лише можливість для роботи на відкритому повітрі**. Погода на протязі року не завжди дозволяє проводити весь час просто неба.

Пересувні ігрові хаби можна також розглядати як доповнення до інших послуг, що використовується на відкритому повітрі. Їх можна влаштовувати поблизу шкіл, церков, громадських центрів, бібліотек, центрів для біженців та в інших місцях, де вже надаються послуги в приміщеннях, що обігріваються, але де діти та сім'ї не мають можливості грати.

Регулярне розміщення пересувного ігрового хаба поруч з якоюсь іншою місцевою службою надає дітям та сім'ям можливість мати доступ до ігрових занять високої якості, і в той же час покращує доступ до формальних служб на місцях. В залежності від погоди, а також потреб і побажань дітей та сімей, заняття можна проводити в приміщенні або на відкритому повітрі. Пересувні ігрові хаби обладнані гнучкими матеріалами, які можна адаптувати до різних умов, незалежно від того, проводяться заняття в приміщенні чи на природі.

Наприклад, в холодні дні пересувні ігрові хаби можна влаштовувати в найближчому центрі для біженців, і заняття в них можна організовувати в наявному в ньому приміщенні. На день занять іграшки та меблі з пересувного ігрового хаба можна приносити в приміщення. Якісь конкретні заняття можна також проводити назовні (ідеї щодо зимових занять можна знайти в Картках занять).

2.7. Зв'язки з іншими місцевими службами

Однією з рис пересувного ігрового хаба є те, що він є місцем, яке працює за принципом **"єдиного вікна"**, в якому батьки та члени сімей можуть зустрічатися з різними фахівцями індивідуально або під час групових занять. Функція команди дій на місцях полягає в тому, аби забезпечити залучення служб з громади до планування та ведення роботи ігрового хаба, а також до організації занять та семінарів для дітей, опікунів та інших професійних працівників. Ігрові хаби поєднують між собою служби надання послуг вдома та послуг охорони здоров'я, освіти, соціальні та культурні послуги, а також інші служби в громаді.

Працівникам ігрового хаба рекомендується провести **картування ресурсів в громаді** для визначення потенційних людей, організацій, груп та структур, яких можна якимось чином залучити для досягнення успіху вашого ігрового хаба. Нижче наведено приклад таблиці, яку можна використовувати в цьому процесі:

Ім'я та призвище	Посада	Посадові обов'язки	Організація	Інституційний партнер	Відомі проекти РНДМВ	Контактні дані

До цього списку можуть входити **проекти роботи з дітьми молодшого віку, центри дитини та сім'ї, шкільні посередники, освітні заклади, команди консультантів і радників, інші ігротеки, дитячі садки й школи, команди реалізації проектів в спільноті, соціальні служби, працівники системи охорони здоров'я та місцеві муніципалітети.**

Переконайтеся, що інформацію про ці служби наведено на видному місці, і що сім'ї мають легкий доступ до неї. Інформація повинна бути **візуально привабливою**, а її головні елементи необхідно надати батькам, яким не вистачає навичок грамотності. Наприклад, світлини працівників можна показувати разом з їхніми іменами, а також з фотографіями корисних контактів та місць (наприклад, фотографія місцевого дитячого садка з його номером телефону).

Всі працівники ігрового хаба повинні бути знайомі з Конвенцією ООН про права дитини і бути готовими підтримувати дітей в захисті їхніх прав від будь-яких форм насильства, експлуатації, покарання та жорстокості. Якщо працівники побачать або почують щось, що викликає занепокоєння з приводу безпеки та благополуччя дитини, важливо, аби вони були поінформовані про служби захисту дітей в їхній місцевості, використовували дані картування ресурсів в своїй громаді, а також виконували свій обов'язок щодо необхідності зв'язатися з цими організаціями заради дитини.

Додаткову інформацію щодо виявлення ознак жорстокого поводження з дітьми, можна знайти в матеріалі: ***“Домашнє насильство, жорстоке поводження з дітьми та нехтування ними - Посібник для працівників ігрових хабів”***

Хочете дізнатися більше про ігрові хаби?

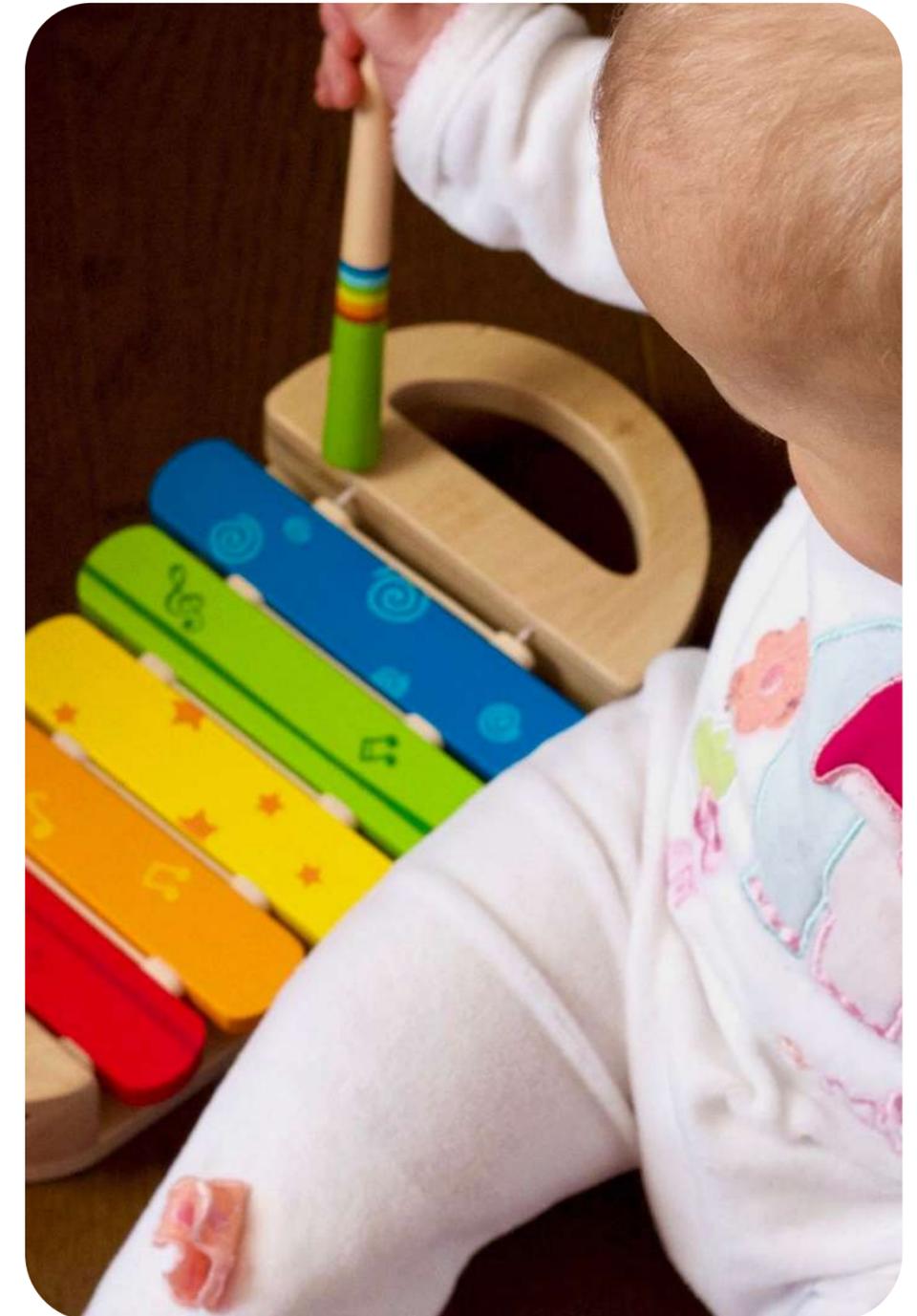
Зверніть увагу на наступні ресурси:

- **Посібник з організації роботи звичайних ігрових хабів. Цей посібник вміщує ключову інформацію про створення ігрового хаба.** Рекомендуємо познайомитися з нею, перш ніж створювати також і пересувний ігровий хаб, оскільки багато загальних принципів та рекомендацій стосуються також і пересувного варіанту.
- **Посібник "Що ефективно працює":** Цей посібник надає рекомендації практичним працівникам і місцевим органам влади щодо того, як найкраще створювати ігрові хаби в закладах розвитку та навчання дітей молодшого віку (РНДМВ) .
- **Поширені запитання:** В цьому документі узагальнена інформація щодо ігрових хабів надається шляхом відповідей на поширені запитання в легкій та доступній формі.

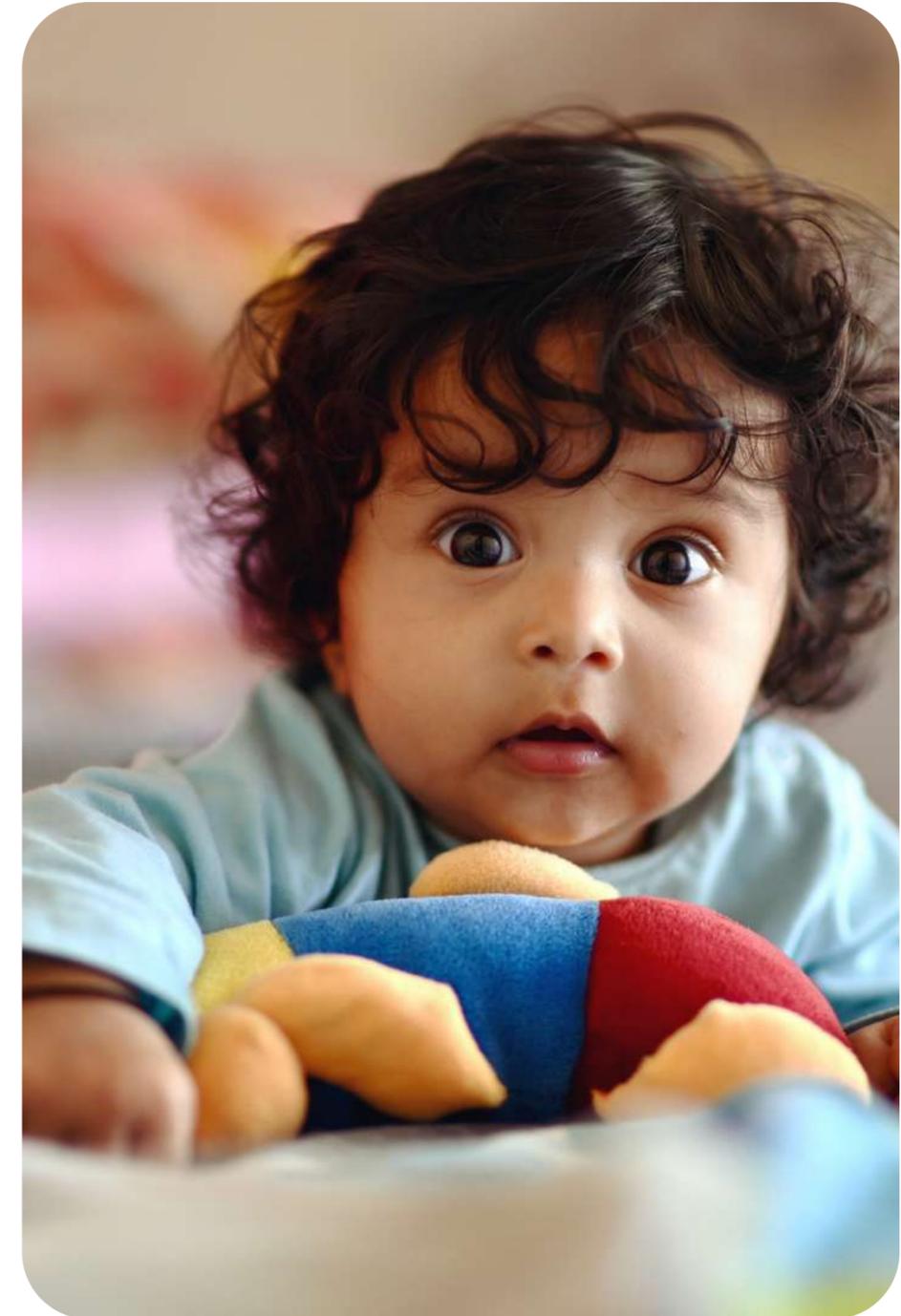

2.8. Приклади іграшок для кожної вікової групи

Вік	Тип іграшки	Навички
6 місяців	<ul style="list-style-type: none"> -Іграшки для розвитку дії/реакції -Іграшки для складання одна на одну -М'яч з певною текстурою -Музичні -Іграшки для заохочення до малювання 	<ul style="list-style-type: none"> -Починає контролювати своє тіло -Коли сидить, потребує лише незначної підтримки -Одночасні дії (наприклад, грюкати брязкальцем і одночасно кричати) -Починає шукати іграшку, яку вона упустила

Вік	Тип іграшки	Навички
7– 8 місяців	<ul style="list-style-type: none"> -Іграшки, що стимулюють фізичний розвиток, наприклад, ходіння/ повзання -Іграшки для сортування предметів різної форми -З неочікуваними звуками -Іграшки для розвитку дії/ реакції -Іграшки для складання одна на одну -Ємності для складання та виймання предметів -Іграшки зі шкалою та рукоятками (уявні телефони) -Іграшки для сортування та будування -Іграшки, що раптово з'являються від легкого торкання 	<ul style="list-style-type: none"> -Втримує рівновагу і стоїть, тримаючи щось в руках -Впізнає голоси та своє ім'я -Розпочинає тикати й колоти -Стискає предмет, охоплюючи його всією рукою -Любить дивитися на складні предмети -Змінює свою позицію, аби краще щось бачити -Починає оволодівати навичками дрібної моторики (наприклад, піднімає маленькі предмети великим та вказівним пальцями) -Знає, що іграшки не зникають, коли вони сховані; вони ще десь існують -Починає досліджувати світ -Починає видавати звуки

Вік

Тип іграшки

Навички

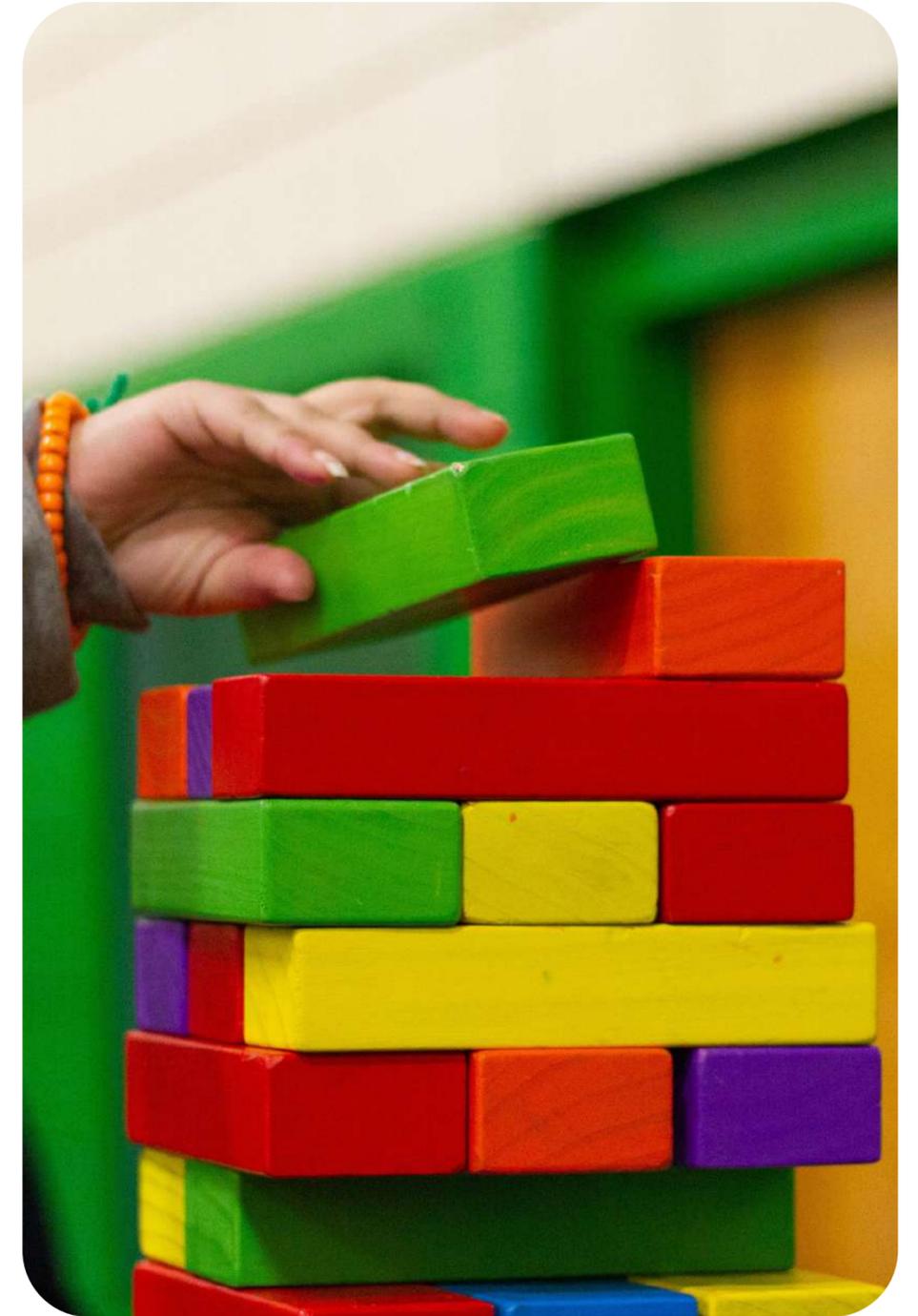
9 – 11
місяців

- Іграшки для складання одна на одну, сортування та будування
- Іграшки, що стимулюють повзання/ходіння
- Іграшки, що мають шкалу та кнопки
- Іграшки для розвитку мовлення
- Книжки
- Іграшки для елементарної рольової гри
- Іграшки для сортування предметів різної форми
- Іграшки для складання одна на одну, що стимулюють координацію рухів руками та зору
- Іграшки, що стимулюють початкове навчання
- Іграшки спортивної тематики
- Великі пластикові кульки, що скріплюються одна з одною

- Сидить самостійно
- Тягнеться за іграшками і не падає
- Може зловити підвішений предмет або м'яч, що котиться прямо до неї
- Може перекладати іграшку з однієї руки до другої
- Починає робити знаки (наприклад, піднімає руки аби попросити, щоб її взяли на руки)
- Знає, що маленькі предмети вміщаються в більш великі
- Може ходити, якщо її тримають за обидві руки
- Здатна сприймати глибину під час повзання
- Може реагувати на одну чи декілька команд
- Починає імітувати, спостерігати за діями та копіювати їх

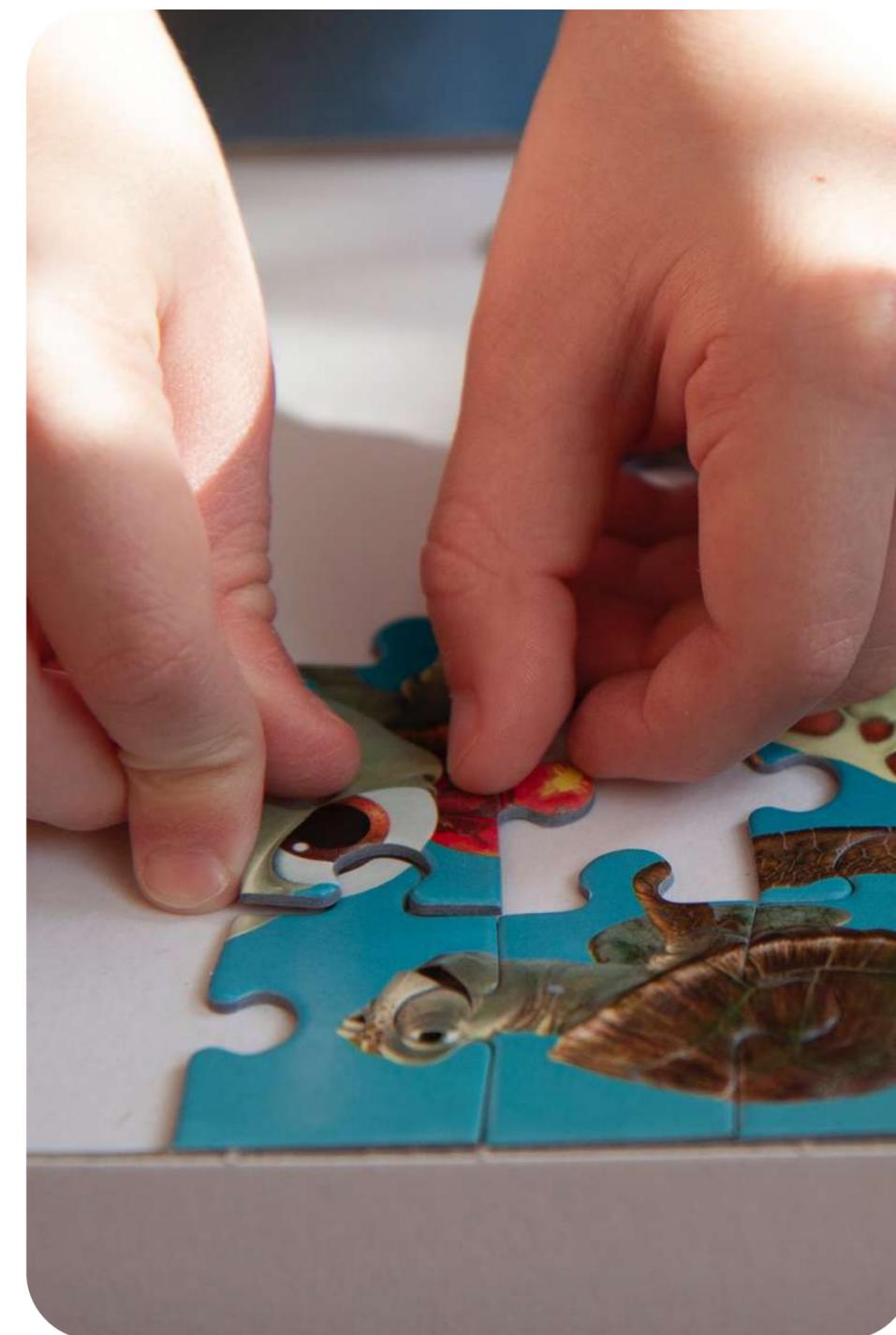
Вік	Тип іграшки	Навички
12 - 18 місяців	<ul style="list-style-type: none">-Іграшки, які можна штовхати й тягнути-Будівельні конструктори-Набори для ігор-Набір іграшок на тему лялькового будинку-Музичні інструменти-Будівельні кубики-Пазли з виступами або декілька великих деталей	<ul style="list-style-type: none">-Починає ходити, але все ще легко падає-Може поєднати дві ідеї, то ж починають створюватись плани і формуватись поведінка-Починає належним чином відноситись до предметів (наприклад, пригортати до себе ведмедика)-Вимовляє перше слово

Вік	Тип іграшки	Навички
<p>18 – 24 місяців</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Іграшки, що допомагають покращити координацію рухів руками та зору -Автомобілі, вантажівки, потяги та інші транспортні засоби -Іграшкові інструменти для догляду за будинком -Ляльки та аксесуари для них (коляска, колиска, високий дитячий стільчик) -Книжки з різною текстурою та яскравими кольоровими картинками -Візки -Великі кольорові олівці -Пластилін 	<ul style="list-style-type: none"> -Дуже мобільна -Може тягнути й штовхати предмети -Може кидати м'яча -Може класти один кубик на інший -Може виконувати нескладні вказівки -Може знати 50 – 200 слів

Вік	Тип іграшки	Навички
2-3 роки	<ul style="list-style-type: none"> - Тематичні ігрові набори - Гра з маленькими автомобілями на тему перегонів - Іграшки для рольових ігор - Спортивні іграшки - Коробки для іграшок - Гра наніби - М'які іграшкові тварини та ляльки - Будівельні кубики - Книжки - Кольорові олівці, книжки-розмальовки, нетоксичні фарби та пластилін - Нескладні пазли - Елементарні іграшки для навчання рахуванню та вивчення чисел - Іграшки, що грають музику - Іграшкова кухня з уявленою їжею та посудом 	<ul style="list-style-type: none"> - Починає стрибати й підскокувати - Розуміє, що є безпечним, а що - небезпечним - Їй подобається грати з іншими дітьми - Пластилін, що добре катається та відламується - Повинна уміти складати свої іграшки - Добра координація рухів руками та зору - Складає слова в прості речення - Говорить, що малюватиме, перш ніж розпочати - Під час малювання любить мати можливість обирати кольори - Може грати самотійно, складаючи пазл з деталей

Вік	Тип іграшки	Навички
3-4 роки	<ul style="list-style-type: none"> -Лялькові будиночки та аксесуари -Ігрові набори та іграшкові фігурки -Рольові ігри -Автівки, транспортні засоби та радіо-керовані іграшки -Іграшки для творчої активності -Розважальні іграшки, пов'язані з науковою тематикою -Прості ляльки-маріонетки, що надіваються на руку -Одяг та реквізит для перевдягання -Книжки з картинками та історіями -Іграшки для вивчення фігур, кольорів, чисел та літер -Пазли середньої складності -Прості настольні ігри -Різні м'ячі для спорту, наприклад, футбольні, для регбі, кикболу, такі, що добре підскокують -Одяг та аксесуари для перевдягання 	<ul style="list-style-type: none"> -Може стрибати та підскакувати -Любить ігри з м'ячем, бігати та ганятися за кимось -Розуміє, що малюнки можуть виглядати як обличчя та люди -Може ліпити фігурки людей з пластиліну -Під час гри часто уявляє себе кимось іншим і любить перевдягатися -Дитині подобається слухати про друзів та родичів, і вона любить, що багато людей люблять її -Починає співчувати та демонструвати емпатію по відношенню до персонажів історій -Печатними літерами підписує імена на картинах та малюнках -Розуміє, що інші люди мають думки та почуття, що відрізняються від її власних

Вік	Тип іграшки	Навички
5-6 років	<ul style="list-style-type: none">-Іграшки, що стимулюють творче вираження-Розважальні іграшки-Пазли в рамках від 25 до 50 деталей-Ігри, що потребують необхідності щось підняти або утримувати рівновагу-Прості ігри з картками та лото з картинками	<ul style="list-style-type: none">-Малює малюнки, які можна розпізнати-Наводить аргументи та роз'язує завдання-Може розкласти декілька предметів в певному порядку та сортувати предмети за простими категоріями-Може пояснювати ігри іншим дітям-Вказує, коли щось є "наніби" і коли щось є "справжнім"

Вік	Тип іграшки	Навички
7-8 років	<ul style="list-style-type: none">-Іграшки, що дають змогу експериментувати: матеріали зі сфери природних наук, такі як магніти, біноклі, збільшувальне скло-Скакалка та гойдалки-Приладдя для художньої творчості-Книжки-Конструктори	<ul style="list-style-type: none">-Діти стають все більш самостійними, досліджуючи навколишній світ.-Можуть розуміти більш складні правила, потрібні для участі в груповій грі

Вік**9-10
років****Тип іграшки**

- Іграшки для занять спортом на відкритому повітрі, такі як м'ячі, велосипеди, самокати
- Настільні ігри, такі як "скраббл", "монополія"
- Стратегічні ігри, такі як шахмати
- Ігри з картками
- Книжки, що можуть бути більш складними
- Музичні інструменти

Навички

- Дітям цього віку особливо подобаються спортивні заняття на відкритому повітрі
- У дітей цього віку розвиваються відчуття досконалого оволодіння та компетенції, тому вони можуть любити ігри з елементами змагання та музичні інструменти.
- Розвивається моторика
- Стратегічні навички

3. ГРА НА ВІДКРИТОМУ ПОВІТРІ

ВСТУП

Лише на хвилинку **повернемося до нашого дитинства**. Можливо, ви пригадаєте одне з ваших улюблених місць на відкритому повітрі. Подумайте про свої спогади і спробуйте пригадати якісь особливі запахи, яким було **світло** навкруги, якою відчувалася **температура**, а також, якими були **звуки**, що вас оточували.

Задоволення від знаходження просто неба - це одна з найбільших та палких радощів дитинства, і у багатьох дорослих зберігаються яскраві спогади про знаходження на вулиці в дитинстві. Для багатьох це було **безцінне місце навчання, яке дарувало нам цілий світ для дослідження та відкриття**.

На жаль, сьогодні гру на відкритому повітрі більш не заохочують так, як це було раніше, і діти мають все менше й менше можливостей для встановлення контакту з природою.

Попри це, **пересувні ігрові хаби можуть знову надати дітям і дорослим можливість відчути контакт з природою**. Їхня гнучкість дозволяє їм організовувати та проводити заняття в різних місцях, як в приміщенні, так і просто неба. Ігрові майданчики, парки, площі, ліси й шкільні двори - все це чудові місця, до яких можна регулярно приїжджати з пересувним ігровим хабом, і, якщо дозволяє погода, вони надають чудову можливість сприяти грі й навчанню просто неба та в приміщенні.

3.1. Визначення гри

Гра **обирається вільно, є самокерованим і внутрішньо вмотивованим процесом**. Це заняття не має зовнішньої цілі або бажання отримати винагороду, і вона є **обов'язковою та невід'ємною частиною здорового розвитку** - як окремої дитини, так і суспільства в цілому. Головною рисою гри є те, що вона дарує радість, має елемент невпевненості, кидає виклик, є гнучкою та непродуктивною. Діти можуть грати в різних умовах: в приміщенні чи просто неба, під наглядом дорослих або без нього, в звичайних місцях, спеціальних ігрових середовищах або в обраних ними місцях.

Гра може проходити в багатьох формах. Важливо розрізняти між різними видами гри та процесами, що відбуваються, коли діти грають на відкритому повітрі. З цією метою ми надаємо декілька корисних **визначень**, що складатимуть ключову частину цього Посібника:

Гра на відкритому повітрі

Грою на відкритому повітрі можна вважати будь-який тип гри, що відбувається просто неба. Гра є рушійною силою здорового розвитку кожної дитини, а гра на відкритому повітрі надає унікальні можливості для навчання, яких може бути неможливо створити під час гри в приміщенні. Навчання на відкритому повітрі - це не просто перенесення занять з приміщення та їх виконання на вулиці. Мова йде не просто про те, щоб вивести дітей на відкрите повітря для гри. Навчання просто неба - це процес, в якому теорія та практика поєднуються в природньому середовищі за межами приміщення. Навчання просто неба дозволяє дітям отримати широку картину світу. Існує **шість характеристик програм навчання на відкритому повітрі** (Gair, 1997):

1. Воно відбувається на вулиці, а не обов'язково в класному приміщенні
2. Діти безпосередньо залучені до нього
3. Використовуються реальні предмети, задіяні всі органи чуття
4. Відкривається взаємозв'язок між предметами та подіями, а не просто запам'ятовуються знання
5. Навчання відбувається через практику та досвід з залученням різних органів чуття
6. Діти можуть отримувати радість в якомусь іншому оточенні

Вільна гра

Вільною вважається будь-яка гра, яку ініціюють діти, і в якій вони мають можливість вільно обирати матеріали, місце та сюжет. Діти можуть інтуїтивно обирати навчальний зміст, що відповідає рівню їхнього розвитку, оскільки вони за своєю природою є активними та енергійними учнями.

Ризикована гра

Ризикована гра - це хвилюючий та захоплюючий різновид фізичної гри, що містить в собі елемент невпевненості та ризик травмування. Сьогодні ризикована гра стає все менш і менш поширеною, але вона є дуже важливою для дітей. Вона дозволяє їм дізнатися, як залишатися в безпеці, завдяки оволодінню навичками оцінки ризиків, наполегливості, заповзятливості, самопізнанню та навичкам розв'язання проблем. Вона також надає дітям більш високе відчуття власної значущості та допитливості, а також може справляти позитивний вплив на почуття власної гідності. Існує декілька типів ризикованої гри, і серед них можуть бути такі:

- **Велика висота:** наприклад, Вилізати на дерево, піддаючи себе ризику впасти
- **Висока швидкість:** наприклад, Гойдатися з високою швидкістю
- **Небезпечні інструменти:** наприклад, Грати з ножами, топорами або мотузками, коли існує ризик травми
- **Небезпечні елементи:** наприклад, Грати біля крутих обривів, води та вогневищ, до яких діти можуть впасти
- **Брутальна гра:** наприклад, Боротьба або жартівлива бійка з іншими дітьми та дорослими
- **Зникнення:** наприклад, Гра, під час якої діти зникають з-під нагляду дорослої людини для того, аби щось дослідити самостійно або грати без нагляду

За даними літератури, гендерні ролі в значній мірі впливають на ризиковану гру, оскільки батьки з більшою вірогідністю стимулюватимуть хлопчиків до ризикованої поведінки і дозволятимуть їм проводити більше долідження, ніж дівчаткам (Brussoni, et al. 2015).

Додаткову інформацію можна отримати в науковій статті: Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E. B. H., Bienenstock, A., ... & Tremblay, M. S. (2015). What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12(6), 6423-6454. (Взаємозв'язок між ризикованою грою просто неба та здоров'ям дітей? Систематичний огляд досліджень оточуючого середовища та громадська охорона здоров'я)

Гра з розрозненими предметами

Гра з розрозненими предметами - це різновид вільної гри, в якій діти досліджують розрознені предмети з оточуючого середовища та грають з ними. Така гра заснована на теорії, згідно з якою розрознені предмети не є такими, які необхідно обов'язково використовувати, і саме тому вони створюють безмежні можливості, сприяючи розвитку дитячої уяви та здатності робити вибір. В практичному сенсі розрозненими предметами можна вважати наступні:

- природні матеріали, такі як соломинки, грязь та шишки
- будівельні матеріали та інструменти, такі як дошки, цвяхи й молотки
- відходи, такі як старі покривки та відрізки дахових жолобів
- явища, що виникають та зникають природнім шляхом, такі як вода, лід, тіні, павутина, строкате світло та веселки
- люди та живі істоти
- випадково знайдені предмети.

Природне оточення пропонує безмежне розмаїття розрознених предметів, які створюють більше можливостей, ніж багато штучно створених місць для гри.

Додаткову інформацію можна отримати з наступних ресурсів:

- Casey, T. & Robertson, J. (2019). Loose Parts Play: A Toolkit by Theresa Case & Juliet Robertson. Inspiring Scotland.
- McClintic, S. (2014). Loose parts: Adding quality to the outdoor environment. Texas Child Care Quarterly, 38(3).
- Robertson, J. (2022) The Ultimate Loose Parts Play Resource List for Developing your Early Years Outdoor Provision. CreativeSTAR

Гра на природі

Гра на природі - це гра, яка включає безпосередній, мультисенсорний фізичний контакт з природою. Вона припускає гру з природою, а не лише на природі. Замінити досвід практичного залучення до використання природніх матеріалів неможливо нічим, навіть найкращим обладнанням та матеріалами, які можна купити сьогодні. Гра на природі дозволяє дітям досліджувати 'вільні' матеріали, які заохочують їх мислити самостійно, і вона нагадує гру з розрозненими предметами. Однак, під час гри дітей на природі відбуваються також і інші процеси. Вільна гра в світі природи пропонує безмежне розмаїття можливостей для цих процесів і дозволяє дітям встановлювати більш тісні зв'язки з природою і краще розуміти саму природу, її цикли й закони.

Важливо вказати, що ці типи гри **не є взаємовиключними**. Це означає, що, наприклад, гра з розрозненими предметами може бути вільною грою, коли діти досліджують камінці та інші розрознені предмети, які вони знаходять в природі. Лазіння по деревах, дізнавання про текстури, товщину стовбура і вид дерева, на яке краще вилазити, може бути одночасно ризикованою грою та грою на природі. Попри те, що ці види ігор є поєднаними і такими, що в багатьох випадках частково збігаються, вони дещо відрізняються, тому що в них акцент робиться на різних аспектах гри.

3.2. В чому полягає важливість гри на свіжому повітрі?

В суспільстві відбувається багато змін, і діти все рідше і рідше мають можливість грати на відкритому повітрі.

Глобалізація, розповсюдження технологій та ріст міст призвели до реальності, в якій більшість дітей живуть в містах і мають обмежений доступ до природи. Осередки гри перемістилися до приміщень, в яких дорослі мають більше можливостей для здійснення контролю та можуть займати дітей структурованими заняттями. Природне оточення стало використовуватися лише для відпочинку, де діти можуть трохи розім'ятися та побігати.

Занадто часто важливість гри на свіжому повітрі в житті дітей заперечують, не розуміють або ігнорують, що призводить до малорухливого способу життя та втрати зв'язку з природою.

Незважаючи на це, гра на свіжому повітрі може мати багато важливих **переваг** для дітей.

Переваги гри на відкритому повітрі

1

Гра на відкритому повітрі дозволяє мати контакт з елементами природи

Знаходячись на відкритому повітрі, діти відчують світ **всіма своїми органами чуття**. Тепло сонячного світла на обличчях влітку, холод по шкірі взимку. Вони можуть чути вітер, що шелестить листям восени, і відчувати різноманітність нових запахів весною.

Маючи змогу чути та відчувати запахи, діти можуть дізнатися про важливі речі, яких неможливо побачити. Крім того, гра на відкритому просторі, яка надає можливість вільної гри, сприяє підвищенню рівня уваги та благополуччя. Гра на вулиці може створювати унікальні стимули. Палички, камінці, квіти, земля та інші елементи - все це вільні матеріали, що означає можливість для дітей використовувати їх у відповідності до своєї уяви. В процесі дослідження природи діти оволодівають такими навичками, як розбіжне мислення, креативність та розв'язання проблем.

Знаходячись на відкритому повітрі, діти встановлюють контакт з природою. Вони стикаються з природними циклами та їхнім впливом на рослини та тварин. Коли діти досліджують світ, у них формуються знання та емпатія по відношенню до інших живих організмів, а також емоційна прив'язаність до природного світу, які пізніше перетворюються на **розуміння важливості захисту довкілля та природозахисну поведінку.**

2 Гра на відкритому повітрі надає можливості для вільної та ризикованої гри

Сучасне суспільство не приділяє достатньо уваги важливості для розвитку дітей такого аспекту, як здатність ризикувати. Культура страху призвела до недооцінювання здібностей та здатності дітей це робити, і до створення середовищ, в яких **діти не мають можливості на своєму власному досвіді навчитися тому, як перебувати в безпеці.**

В ризикованій грі діти отримують можливість відчувати збудження та захоплення, і при цьому стикаються з необхідністю оцінювати пов'язані з цією грою ризики.

Вона сприяє формуванню таких важливих навичок, як наполегливість, заповзятливість, самопізнання та здатність розв'язувати проблеми. Вільна гра також надає дітям більше відчуття здатності приймати рішення та розвиває допитливість.

3 Гра на відкритому повітрі створює нові можливості для соціалізації

Гра на відкритому повітрі створює нові можливості для соціалізації, які можливі лише у вільному оточенні. Оскільки простір просто неба є відкритим та непередбачуваним, він **надає дітям більше можливостей для визначення спільних цілей, оволодіння лідерськими навичками та встановлення дружніх відношень між однолітками.**

Коли діти знаходяться в групі на вулиці, це означає, що їм **необхідно разом знаходити рішення проблем, і це підвищує їхні соціальні компетентності.** Обговорюючи, як використовувати природні матеріали для гри або рукоділля, діти практикують навички висловлення своєї точки зору та потреб.

Такі виклики, як періодично виникаючі складнощі з погодою, вимагають взаємопідтримки. Подолання таких складнощів підсилює зв'язки в групі. Крім того, простір на відкритому повітрі дозволяє дітям обирати, коли вони хочуть спілкуватися з іншими або грати індивідуально, і це **надає їм більшу свободу вибору, аніж маленькі та переповнені приміщення.**

4 Гра на відкритому повітрі може покращити фізичне та психічне здоров'я дітей

Згідно з результатами досліджень, в наш час, більш ніж будь-коли, діти страждають від **таких хронічних дитячих захворювань, як ожиріння, астма, а також синдром дефіциту уваги/гіперактивності (СДУГ) і нестача вітаміну D**, які є тісно пов'язаними з розвитком технологій та малорухомим способом життя. Результати декількох досліджень свідчать, що діти, які більше часу проводять на свіжому повітрі, є більш активними, а це здатне потенційно покращити **фізичне та психічне благополуччя дітей** (McCurdy, et al. 2010; Bento & Dias, 2017).

Стосовно **фізичного здоров'я**, час, проведений на відкритому повітрі, може підвищити фізичну активність, таким чином зменшуючи ризик ожиріння у дітей (Stone and Faulkner, 2014). Відкритий простір дозволяє дітям вільно пересуватися та стимулює рухливість, що також покращує моторику. Граючи на вулиці, діти отримують користь від знаходження на сонці, в контакті з елементами природи та свіжим повітрям, що також сприяє розвитку кісток, укріплює імунну систему та формує звичку до фізичної активності (Dyment et al; 2008 in Bento & Dias, 2017).

Знаходження на свіжому повітрі також є дуже корисним для психічного здоров'я. Результати досліджень свідчать, що близькість до природи може суттєво зменшити симптоми депресії та тривоги, діючи в якості природного інструмента зменшення впливу стресових життєвих ситуацій на дітей. Природне середовище також здатне покращувати увагу і є особливо корисним для дітей зі СДУГ. Ключова ідея, що витікає з результатів цих досліджень, полягає в тому, що природа може нивілювати розумову втомленість після тривалої концентрації, яка може проявлятися в складності сфокусувати увагу на виконанні завдань, подразливості та розсіяності (Bento & Dias, 2017).

Врешті решт, доступ до природного середовища здатний **зменшити нерівність в стані здоров'я** завдяки стимулюванню фізичної активності, а також тому, що він **надає захист від біологічних наслідків стресу, пов'язаного з бідністю** (Bento & Dias, 2017).

Висновки щодо користі для здоров'я

- підвищує фізичну активність
- зменшує ожиріння
- покращує моторику
- розвиває кістки
- укріплює імунну систему
- знижує депресію
- знижує тривогу
- полегшує СДУГ
- зменшує розумову втомленість

3.4. Гра на відкритому повітрі для дітей з інвалідністю

Попри те, що користь від гри на відкритому повітрі стала предметом ретельних досліджень, про дітей з інвалідністю часто забувають або не включають їх до таких досліджень. Для більшості деякі матеріали або інфраструктурні бар'єри видаються “незначними” або “непомітними”, але у дітей з інвалідністю вони викликають глибоку невіру в свої сили. **Зазвичай, діти позбавлені належного нагляду, а працівникам не вистачає навичок для сприяння включенню** дітей з інвалідністю в природне середовище (Horton, 2017). Серед інших бар'єрів можна назвати **занадто турботливих опікунів**, які обмежують здатність дітей грати на відкритому повітрі, а також дизайн іграшок та інструментів, маніпуляції з якими для деяких дітей можуть виявитися складними.

Однак, для того, щоб простір на відкритому повітрі виявився інклюзивним, він повинен задовольняти потреби тих, хто є активним і кому подобається ризикована гра, а також тих, хто є більш нерішучим і хоче спочатку спостерігати, оцінювати ситуацію, а потім, коли вони стануть більш хоробрими, повільно розпочати приймати участь.

Чим ширше розмаїття ігор та способів гри, які підтримує довкілля, тим більш інклюзивними вони стають по відношенню до дітей з широким діапазоном здібностей та потреб (Casey, 2011)

Гра на відкритому повітрі повинна враховувати потреби всіх дітей

Наприклад, тихому, захищеному місцю з гладкими поверхнями та контрастними кольорами можуть віддавати перевагу діти з когнітивними або сенсорними порушеннями; різні поверхні та рівні висоти можуть полегшити участь дітей з порушеннями руху; розсаджування обличчям один до одного буде більш комфортним для дітей з порушеннями слуху, тому що дозволить їм легко спілкуватися один з одним.

Дітям з інвалідністю гра на відкритому повітрі є також корисною, тому що вона збільшує доступність різних речей. Для дітей з інвалідністю покращення навичок моторики, таких як втримання рівноваги, здатність керувати власним тілом і орієнтуватися в просторі, може виявлятися важкою справою через їхню знижену рухливість. Надання їм можливості вільно грати на відкритому повітрі може дозволити їм оволодіти цими здібностями, і при цьому не вважати це важким завданням.

Заняття на свіжому повітрі можуть послаблювати симптоми стресу, тривоги та депресії. Діти з інвалідністю та особливими потребами можуть відчувати додатковий стрес, знаходячись в середовищі, яке дуже сильно відрізняється від їхнього дому. Регулярне проведення часу на відкритому повітрі може суттєво вплинути на такий стан речей.

Знаходження на відкритому повітрі також створює можливості для оволодіння навичками соціалізації. На відкритому просторі у дітей виникають можливості для покращення зв'язків з однолітками і для визначення спільних цілей. Відкриті місця також є більш гнучкими, що дозволяє дітям обирати, скільки часу в них проводити. Наприклад, **діти, що страждають від порушень аутичного спектру, можуть потребувати більше часу насамоті для того, щоб контролювати отримувані ними сенсорні стимули, а знаходження на свіжому повітрі дозволяє їм більш вільно обирати, скільки часу проводити з іншими людьми.**

У дітей з аутизмом можуть виникати складнощі зі структурованою грою, і зазвичай вони віддають перевагу свободі природного простору, який надає можливості для виконання завдань, що потребують фізичних зусиль, стимулюють використання органів чуття і соціальну взаємодію. Дітям з порушеннями аутичного спектру особливо подобається сенсорно- моторна гра, в якій присутній причинно-наслідковий зв'язок, і яка має ознаки ритуалу, що повторюється (Fahy, Delicate & Lynch, 2021). Такі діти можуть отримувати велике задоволення від сенсорної гри, яка потребує необхідності бігати, крутитися, дивитися на предмети, що обертаються, а це набагато легше робити на відкритому повітрі, аніж в обмеженому просторі зі штучним освітленням і шумними кімнатами. Електричні освітлювальні прилади можуть видавати глухий гул, який є непомітним для деяких людей, але може викликати дистрес у дітей з порушеннями аутичного спектру.

3.5. Яку роль відіграють працівники ігрового хаба?

Перш ніж планувати будь-які заняття на відкритому повітрі, важливо розглянути роль працівників пересувного ігрового хаба.

Створіть можливість контакту

Для дітей світ природи - це місце навчання, яке неможливо замінити нічим, і наш обов'язок як дорослих полягає в тому, аби надати їм можливість мати доступ до цього світу. Важливо, аби дорослі цінували роль гри на відкритому повітрі та створювали якомога можливостей для гри дітей на природі.

Подумайте про ризики

В світі природи діти потребують додаткового захисту – як фізичного, так і психологічного. Замість простого обмеження гри, дорослі мають відігравати важливу роль в забезпеченні максимальної безпеки цієї гри. Коли якесь заняття перевищує здатність дитини рухатись або зрозуміти це заняття, воно може стати справжньою загрозою або небезпекою. Кожна дитина є унікальною, і, в залежності від здібностей, ризик, що є прийнятним для однієї дитини, може виявитися неприйнятним для іншої. Важливо переконатися, що дитина є належним чином вдягнена для гри на відкритому повітрі (подивитися, наскільки одяг теплий та захищає від погодних умов) і що дорослі можуть надати їм важливу інформацію, яка допоможе їм бути в безпеці. Наприклад, це може означати пояснення, що деякі ягоди та гриби можуть бути отруйними, і що деяких тварин краще не чіпати. Гру можна переривати тільки в разі абсолютної потреби.

Цінить навчання просто неба

Навчання на відкритому повітрі - це не просто перенесення на природу занять, що проводяться в приміщенні. Воно означає не просто необхідність випустити дітей на вулицю під час періоду для гри. Розуміння цієї різниці - запорука доброї практики. Намагайтеся досягти розуміння кожним працівником логічного обґрунтування і бачення гри на відкритому повітрі для того, щоб кожен міг передати цей досвід дітям.

Виховуйте довіру

Діти навчаються найкраще, коли відчувають, що вони в безпеці та захищені. Доросла людина, якій вони довіряють, може надати їм можливість відчувати себе достатньо зручно для того, щоб досліджувати своє оточення. Процеси навчання - це міжособистнісні процеси, і цей загальний принцип набуває ще більшої актуальності на відкритому повітрі. Працівники ігрового хаба можуть відігравати важливу роль в знаходженні відповідних місць та матеріалів для підтримки досліджень та експериментування у відповідності до сезону, погоди та інтересів дитини.

Сприяйте вільній грі

Сприяйте розвитку дитячої допитливості та здатності приймати рішення, дозволяючи їм відкривати для себе різноманіття можливостей, які їм надає природа в процесі гри. Коли діти мають можливість переміщуватись в світі природи грайливо та самостійно, пробуджується їхня допитливість і розпочинається навчання. Світ природи стимулює допитливість і пропонує дітям багато місць для задоволення їхньої потреби в русі. Діти дізнаються, що в природі є речі, що залишаються постійними – наприклад, місце, де росте дерево, або особливості ландшафту, а є речі, що змінюються, наприклад, пори року, погода й освітлення.

Залучайте якомога більше людей

Плануванням, створенням та проведенням занять для дітей на відкритому повітрі в ігровому хабі не обов'язково повинен займатися лише один або декілька працівників. Ця діяльність може готуватися й здійснюватися за допомогою батьків, дідусів/бабусь та представників більш широкої спільноти. Залучення дорослих до занять на відкритому повітрі також може виявитися доброю можливістю для них (знову) доторкнутися до природи.

3.6. Принципи гри на природі

- * **Гру на відкритому повітрі можна проводити щотижня**
Повторення підсилює зв'язок з природою. Часте знаходження в природному середовищі виховує любов до природи та надає можливість безпосередньо дізнатися про землю, на якій ми живемо.
- * **Гра на відкритому повітрі можлива в будь-яку погоду:**
Природа справляє найрізноманітніші враження, що є наслідком різних погодних умов; звук вітру в молодому листі, запах вологого підліску, смак лісової ожини. Зміна умов може створити зовсім інший досвід гри на тому самому місці.
- * **Гра на відкритому повітрі відбувається в будь-яку пору року**
Зміна сезонів здатна впливати на душу й тіло. Що може бути кращим для розуміння сезонів, аніж довідатися про них з власного досвіду, спостерігати за ними, відчувати їх та бути їх частиною?
- * **Гра на відкритому повітрі повинна бути доступною:**
Природа належить всім; можливість власноруч доторкнутися до землі - це право кожної дитини.

Barrera-Hernández, L. F., Sotelo-Castillo, M. A., Echeverría-Castro, S. B., & Tapia-Fonllem, C. O. (2020). Connectedness to nature: Its impact on sustainable behaviours and happiness in children. *Frontiers in psychology*, 276.

Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto biomedical journal*, 2(5), 157-160.

Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E. B. H., Bienenstock, A., ... & Tremblay, M. S. (2015). What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12(6), 6423-6454

Caro, C. (2012) What is Nature Play? Nature Play UK: <http://www.nature-play.co.uk/blog/what-is-nature-play>

Casey, T. & Robertson, J. (2019). *Loose Parts Play: A Toolkit* by Theresa Case & Juliet Robertson. Inspiring Scotland.

Casey, T. (2011) 'Outdoor play for everyone' In J. White (Ed) *Outdoor Provision in the Early Years* London: Sage publications.

ERBINAT (2019) *Guide Nature and Early Years: working outdoors with children up to age of six.*

Fahy, S., Delicâte, N., & Lynch, H. (2021). Now, being, occupational: Outdoor play and children with autism. *Journal of Occupational Science*, 28(1), 114-132.

Foundation Phase Branch – Welsh Assembly Governmentt (2009) *Outdoor Learning Handbook*.

Gair, N. P. (1997). *Outdoor education: Theory and practice*. Burns & Oates.

Horton, J. (2017). Disabilities, urban natures and children's outdoor play. *Social & Cultural Geography*, 18(8), 1152-1174.

McClintic, S. (2014). Loose parts: Adding quality to the outdoor environment. *Texas Child Care Quarterly*, 38(3).

McCurdy, L. E., Winterbottom, K. E., Mehta, S. S., & Roberts, J. R. (2010). Using nature and outdoor activity to improve children's health. *Current problems in pediatric and adolescent health care*, 40(5), 102-117.

Robertson, J. (2022) *The Ultimate Loose Parts Play Resource List for Developing your Early Years Outdoor Provision*. CreativeSTAR

Willoughby, M. (2014). *Outdoor Play Matters: The Benefits of Outdoor Play for Young Children*. Barnardos.

Yıldırım, G., & Akamca, G. Ö. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African journal of education*, 37(2).

